

RAZVOJ GRAFOMOTORIKE V VRTCU

NE SPREGLEJ NOVEGA PORTALA:

KLIKNI NA POVEZAVO -> WWW.MOJ-VRTEC.SI

RAZVOJ GRAFOMOTORIKE V VRTCU

Avtor: Alenka Zupančič Danko

Pisanje vključuje jezikovni, pravopisni in grafomotorični vidik.

Grafomotorika se začne razvijati veliko pred razvojem pisanja, od trenutka, ko otrok prime pisalo in potegne prve črte.

Njen razvoj je povezan s splošnim motoričnim in zaznavnim razvojem, predvsem pa z razvojem fine motorike. Je del splošne motorike. V ožjem smislu je grafomotorika sposobnost in spretnost pisanja – oblikovanja črk in drugih pisnih znamenj. V širšem smislu je to sklop sposobnosti, veščin in spretnosti, ki jih potrebujemo pri oblikovanju in usmerjanju potez, črk, števil in besed ter zmožnost za umeščanje grafičnih simbolov in grafičnega niza v prostor (Žerdin, 2003).

Za uspešno izvajanje grafomotoričnih nalog potrebujemo primerno razvito spretnost roke in prstov; zmožnost za načrtovanje in izrabo prostora ter ustrezno razvito sposobnost posnemanja likov, oblik in posameznih potez. V aktivnost so vključeni še drugi miselni procesi, pomembna je vidno-gibalna usklajenost (vizualno-motorična koordinacija), mišično gibalni občutki, občutenje telesa – telesna shema, lateralizacija, primerna mišična napetost, dozorelost prostorskega doživljanja, vidna in slušna zaznava ter širše gibalne spretnosti.

Otrok že pri enem letu lahko drži pisalo in čečka.

Pri dveh letih lahko drži pisalo s pincetnim prijemom, vendar večina otrok do vstopa v šolo zamenja nekaj drž pisala in veliko otrok je potrebno usmeriti nazaj na ustrezen prijem, ko začnemo z usmerjenimi grafomotoričnimi vajami.

Med dvema letoma in pol ter tremi leti otrok v igri pogosto že vleče linije, že preriše krog. Risanje kroga nato izboljšuje s ponavljajočimi se spiralastimi gibi, tako je lik na začetku manj, nato pa vedno bolj okrogel.

V začetku spodbujamo razvoj grafomotorike z različnimi aktivnostmi, ki so namenjen razvoju fine motorike in drugih spretnosti ter sposobnosti, vključenih v grafomotoriko.

V predšolskem obdobju tako spodbujamo npr.:

prijemanje, držanje in izpuščanje igračk;

prijemanje drobnih predmetov, da spodbujamo pincetni prijem;

igranje z žogo; trganje papirja;

vtikanje predmetov v odprtine;

držanje žlice in vilice oziroma samostojno hranjenje;**

samostojno pitje;

oblačenje in slačenje oblačil;

zvijanje in prelaganje papirja (izdelava papirnate kape, letalo);

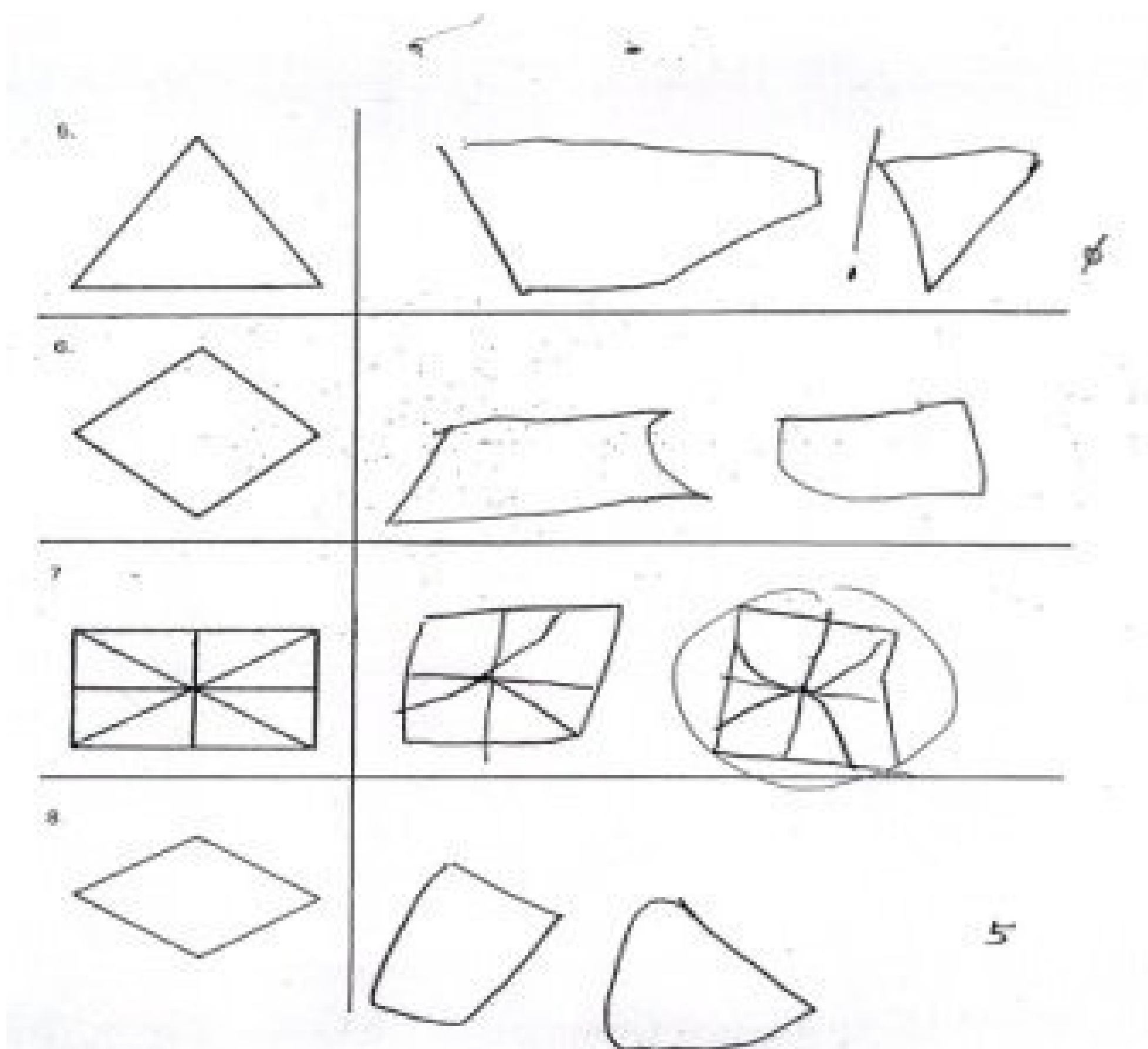
trganje papirja;

zbiranje in lepljenje drobnih koščkov papirja, tkanine, semen....;

- nizanje perlic;
- delanje vozlov;
- igre s kockami in sestavljanjkami;
- zapiranje in odpiranje gumbov;
- gnetenje testa;
- brisanje in pospravljanje jedilnega pribora;
- šivanje in vezenje s plastičnimi iglami;
- zategovanje vijakov, zabijanje žebeljev... **

Pomembno!

Spretnost prstov na računalniški miški ter gumbih in zaslonih različnih elektronskih naprav ne more nadomestiti spretnosti, ki jih otroci pridobijo v prej naštetih aktivnosti.

Primer težav pri risanju oblik, ki so povezane s težavami otroka v zaznavi in vidno-gibalni usklajenosti (6 let).

GRAFOMOTORIČNE DEJAVNOSTI

Skupina motenj oziroma težav: specifični razvojni zaostanki v grafomotoriki, grafomotorična nespretnost, manj grafomotoričnih izkušenj.

Starostna skupina: od 5. leta naprej

Trajanje dejavnosti: od 5 do 15 minut

Posebna navodila in opozorila:

- Dejavnost naj bo otroku v veselje.
- Urjenje izvajajmo sistematično; izvedimo vse elemente in držimo se izbranega zaporedja korakov, kot smo jih določili za posameznega otroka.
- Spodbujajmo otroka k različnim finomotoričnim in likovnim dejavnostim.

Pomembno!

Bistvo vseh grafomotoričnih vaj (tako vaj za pridobivanje grafomotoričnih izkušenj in razvoj spretnosti kot tudi vaj za avtomatizacijo pisanja) je ponavljanje, mnogokratni ponavljanje. Z zadostnim številom ponovitev dosežemo, da pride do avtomatizacije določenega giba oziroma gibanja.

Prve grafomotorične vaje

V obdobju pred šolo in v prvem razredu osnovne šole je zelo pomembno, da smo pozorni na vse tiste otroke, ki kažejo težave pri izvajanju grafomotoričnih aktivnosti ali se jim izogibajo. Straši jih zelo natančno opišejo s stavkom: »Ne mara risati.« Otrokove risbe so praviloma shematske, jih je zelo malo in nastanejo hitro, lahko le v nekaj sekundah.

Vzroki so različni: otroci lahko pri teh aktivnostih naletijo na ovire; v risanju ne najdejo dovolj zadovoljstva ali pa se večino časa zaposlijo z drugimi aktivnostmi. S pravočasnim urjenjem lahko pri nekaterih otrocih nadomestimo pomanjkanje izkušenj na tem področju, pri drugih preprečimo, odpravimo ali vsaj zmanjšamo težave (Žerdin, 1996).

{{Izjemnega pomena je, da za splošno urjenje izkoristimo čas pred začetkom ali vsaj v začetku opismenjevanja, kajti takrat lahko dosežemo najboljše rezultate v najhitrejšem času.}}

Nekateri avtorji predlagajo okvirno starost 6 do 8 let (Žerdin, 1996), drugi 5 do 8 let (Bogdanowicz, 2005). Če jih uporabljamo pred 5. letom, moramo upoštevati zaporedje mejnikov grafomotoričnega razvoja in biti pozorni na to, kdaj uvedemo določeno obliko (npr. večina štiriletnikov preriše kvadrat, šele petletniki prerišejo trikotnik).

Večinoma grafomotorične vaje, ki so tudi široko dostopne na tržišču (knjigarne, običajne trgovine, splet ...) zajemajo enake oblike in like. To so:

- Krog, črta - navpična, vodoravna, poševna,
- polkrog (pokončen in ležeč),
- vijuga, zgornji in spodnji loki ter zanke.

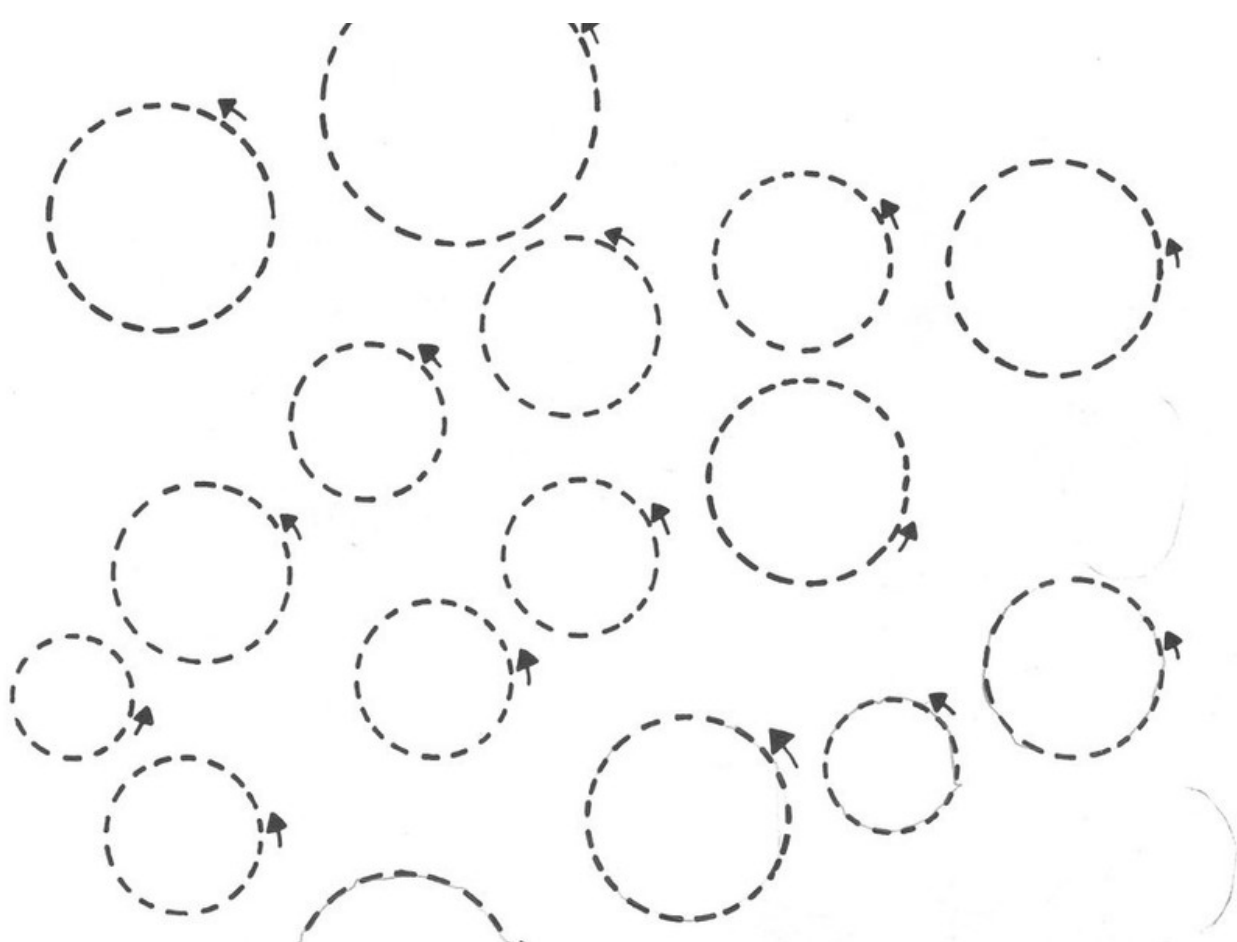
Večina vaj vsebuje še lomljene ritmične črte različnih smeri (nizanje) ter labirinte in vaje povezovanja, nekatere vsebujejo še drug elemente (npr. ležeče osmice ipd.).

Pri pripravi sistematičnega grafomotoričnega treninga je potrebno nujno upoštevati zakonitosti urjenja, ki veljajo za vse spretnosti. Pri grafomotoričnem treningu izhajamo predvsem iz naslednjega:

- na razvoj grafomotorike je mogoče vplivati;
- grafomotorična spretnost se utrjuje s ponavljanjem;
- razvoj grafomotorike gre od velikih potez k manjšim (razvoj tonusa in obvladovanja gibanja gre od ramen in komolcev k zapestju in prstom).

Razvoj pisanja pomeni razvoj kompleksnejših, natančnih in učinkovitih gibanj, ki zahtevajo učenje in razvijanje, zahtevajo tudi določeno število ponovitev. Z njimi vplivamo tudi na razvoj fine motorike in koordinacije oči in roke.

POMEMBNO! Večina pripravljenih vaj, ki so dostopne na tržišču, zajema manjše število ponovitev (npr. le ena vrsta krogov), s predlogo postavljajo zahtevo po kvalitetni ter dokaj natančni izvedbi in pripravljene so na formatu A4 ali A3, s čimer ne izpolnijo osnovnih zahtev grafomotoričnega urjenja.

Take vaje lahko zadoščajo za veliko število otrok, ki radi rišejo in nimajo nobenih težav, vendar pa ne zadoščajo za otroke, ki potrebujejo sistematični trening. Večje so težave, bolj je pomembno, da izvedemo vse oziroma čim več faz.

Primer pripravljenih vaj za format A4 ali A3.

IZVEDBA – koraki: Velja splošno pravilo, da je število vseh korakov izvedbe odvisno od tega, kako velike težave ima otrok. Za večino otrok, ki imajo le premalo grafomotoričnih izkušenj in ne rišejo radi, zadoščata 2. in 4. korak.

1. Otrok črto riše s prstom s pomočjo druge osebe: svojo roko položimo na otrokovo in usmerjamo njegov gib;

2. Otrok riše črto s prstom sam;

3. Otrok črto riše s pisalom s pomočjo druge osebe: skupaj z otrokom primemo pisalo in usmerjamo njegov gib;

4. Otrok riše črto s pisalom sam; uporablja različna pisala (svinčnik, barvice, voščenske, čopič ...). Otrok sam izbira barvo in pisalo.

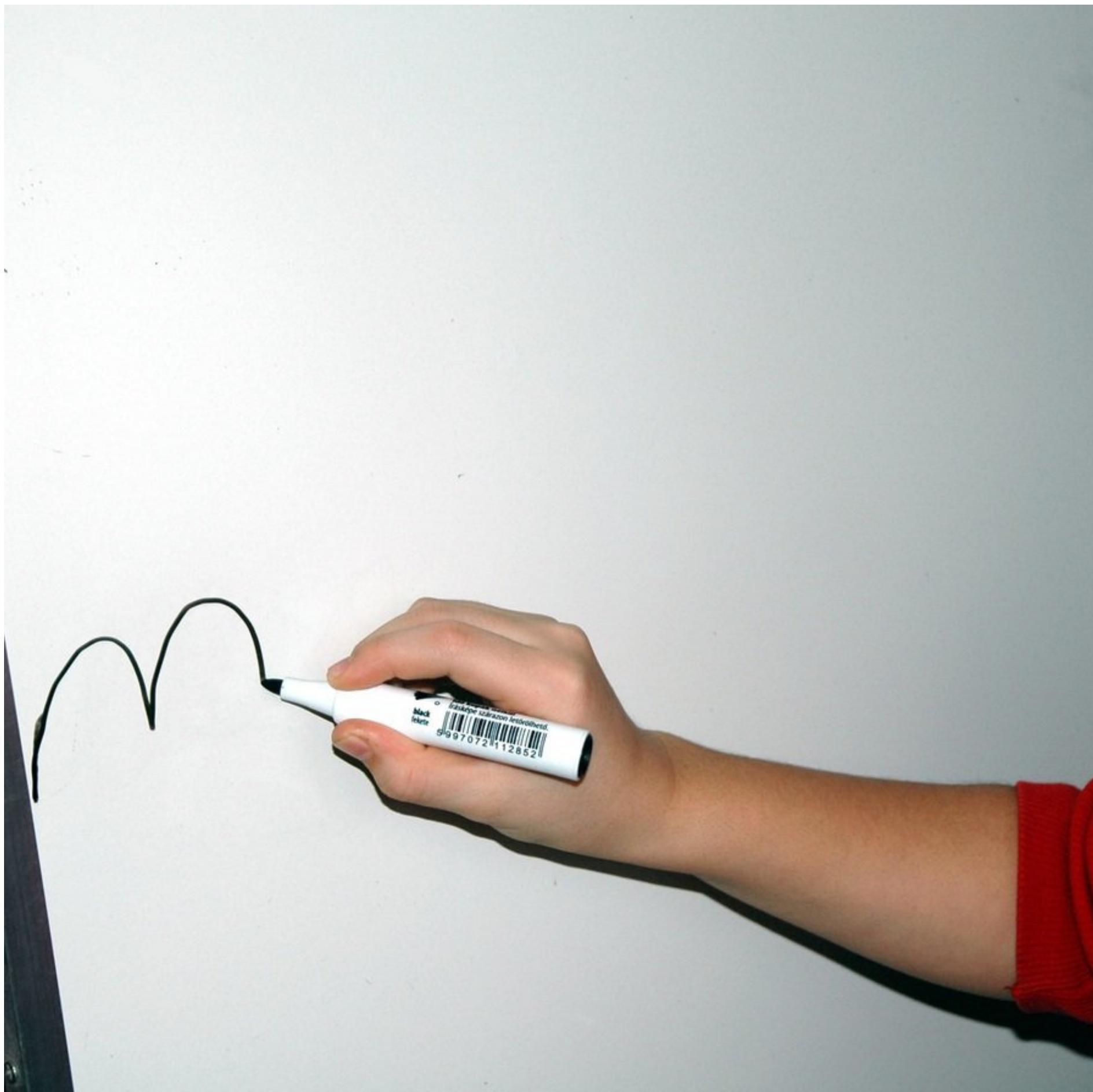
Če vajo ponavljamo naslednjič in vidimo, da otrok še vedno ne zmore samostojno izvesti črte, se vrnemo na točko ena in ponovno rišemo s prstom in našo pomočjo.

PODLAGE ZA IZVEDBO:

Posamezne korake lahko izvajamo na različnem materialu oziroma različni površini. Grafični element okvirno zarišemo na različne podlage, pri tem izbiramo tudi različne položaje. Spodaj navedeni koraki vključujejo tudi zaporedja od risanja stoje na velike formate do risanja na manjše formate za mizo.

Otrok riše:

1. po zraku, s prstom/flomastrom po steklu, tabli ali ogledalu/stoje;

2. s prstom v zdrob na pladnju ali v brivsko peno;

Risanje s prstom v zdrob.

3. s flomastrom na folijo oz. plastično mapo, v kateri je predloga;

4. na predlogo s pisalom;

5. v omejen prostor na večji ali manjši format.

Risanje po brivski peni ali po zdrobu imajo otroci zelo radi, material daje posebne taktilne občutke in omogoča lažje drsenje po podlagi.

Tudi risanje s posebnim flomastrom na posebno tablo, steklo ali ogledalo otroku olajša izvedbo določenega giba, saj pisalo lažje drsi na podlagi kot navadno pisalo pri papirju.

NAČINI IZVAJANJA VAJ:

1. Vaje stoje:

Ta način izvajanja vaj je posebej primeren za mlajše otroke (nad 3 leta) in otroke, ki med izvajanjem grafomotoričnih vaj preveč napenjajo mišice, kar otežuje pisanje in povzroča, da se otrok hitreje utruje (Bogdanowicz, 2005).

List pritrdimo navpično na steno, vrata in podobno.

Priporočeno je, da otrok stoji rahlo desno od sredine lista, tako da se roka giblje od leve strani proti telesni osi, vendar je ne prekriža. Vaje segajo največ do višine brade, da otrok roke ne dviga previsoko in se ne utruje.

2. Vaje za mizo:

Vaj ni priporočljivo delati na tleh (Žerdin, 1996), kajti grafomotorične aktivnosti na tleh vključujejo drugačno držo telesa in drugačno napetost mišic, kot je pri običajnih grafomotoričnih aktivnostih. Je pa risanje na tleh lahko dobra motivacija in izven okvirov treninga vsekakor dobra aktivnost.

DRŽA OTROKA ZA MIZO:

Pri otroku s težavami ustrezna drža telesa doprinese k večji učinkovitosti treninga. Otrok naj sedi za mizo ustrezne višine, prav tako je pomembno, da je ustrezne višine tudi stol. Stopala so na tleh, kolena so upognjena pod pravim kotom, stegna počivajo na sedalni ploskvi.

Otrok se nagne toliko naprej, da doseže celotno površino lista. Ko postanejo grafični elementi po velikosti podobni pisavi, je pomembno, da ima otrok podlakti naslonjene na mizo, tako dajejo oporo za delo.

DRŽA PISALA:

Otrok svinčnik ali drugo pisalo prime nad ošiljenim delom s palcem in kazalcem (pincetni prijem). Pisalo nasloni na notranji rob kazalca, tik ob nohtu. Pisalo z zgornjim delom leži v pregibu členka kazalca, v kotu 45° nad pisalno površino. Spodnji del roke leži na ploskvi lista, na zunanjem robu dlani in mezinca. Rahlo je zasukan v levo. (Žerdin, 1996)

2. Vaje za mizo:

Vaj ni priporočljivo delati na tleh (Žerdin, 1996), kajti grafomotorične aktivnosti na tleh vključujejo drugačno držo telesa in drugačno napetost mišic, kot je pri običajnih grafomotoričnih aktivnostih. Je pa risanje na tleh lahko dobra motivacija in izven okvirov treninga vsekakor dobra aktivnost.

DRŽA OTROKA ZA MIZO:

Pri otroku s težavami ustrezna drža telesa doprinese k večji učinkovitosti treninga. Otrok naj sedi za mizo ustrezne višine, prav tako je pomembno, da je ustrezne višine tudi stol. Stopala so na tleh, kolena so upognjena pod pravim kotom, stegna počivajo na sedalni ploskvi.

Otrok se nagne toliko naprej, da doseže celotno površino lista. Ko postanejo grafični elementi po velikosti podobni pisavi, je pomembno, da ima otrok podlakti naslonjene na mizo, tako dajejo oporo za delo.

DRŽA PISALA:

Otrok svinčnik ali drugo pisalo prime nad ošiljenim delom s palcem in kazalcem (pincetni prijem). Pisalo nasloni na notranji rob kazalca, tik ob nohtu. Pisalo z zgornjim delom leži v pregibu členka kazalca, v kotu 45° nad pisalno površino. Spodnji del roke leži na ploskvi lista, na zunanjem robu dlani in mezinca. Rahlo je zasukan v levo. (Žerdin, 1996)

Pravilna drža pisala

Prijem, pri katerem otrok pisalo ne nasloni na sredinec, ampak tudi s sredincem prime svinčnik, je manj ustrezen in manj učinkovit. Prijem pisala s pestjo, pri katerem otrok palec iztegne preko kazalca in sredinca, je še manj ustrezen. S tem se zmanjša mobilnost prstov, poveča se pritisk na podlago, otrok se pri grafomotoričnih aktivnostih, še posebej kasneje pri pisanju, preveč upočasni.

Nepravilna drža pisala

Pri izvajanju vaj se najbolj gibljeta komolčni in ramenski sklep, roka je v zapestju in prstih skoraj negibna. Ko otrok riše s svinčnikom, z roko drsi po narisanih črtah in si maže prste. Tako lahko tudi preverimo, ali je roko držal ustrezno: če so umazani prsti od členka do nohta, je roko v zapestju preveč dvignil in upognil (Žerdin, 1996).

Ne pozabimo, da je otrok lahko ročno spreten, a vendar pri drži pisala in pri grafomotoričnih vajah okoren. Takrat je smiselno vključiti usmerjene vaje za izboljšanje spretnosti rok in prstov ter urjenje spretnosti ravnanja s svinčnikom.

FORMAT:

Vaje za mizo izvajamo na različno velikih površinah. Za otroke, ki potrebujejo največ vaj, oblike najprej urimo na formatu A2, večini otrok pred šolo zadošča format A3, temu sledi še izvedba na formatu A4. Lahko uporabljamo tudi nestandardne velike površine, kot so veliki kartoni in role papirja.

PRIPRAVA:

- List prilepimo na mizo z lepilnim trakom. (Tega ne potrebujejo vsi otroci, a s tem preprečimo, da bi se otrok ukvarjal s plešočim listom. Lepljenje lista je še posebej priporočljivo pri otrocih z gibalno oviranostjo.)
- Na začetku lahko sedimo ob otroku in nekoliko za njim, tako da lahko vodimo njegovo roko.

KOLIKOKRAT NAJ OTROK NAREDI POSAMEZNO VAJO?

Čim večkrat (min. 15 ponovitev), kolikokrat otrok želi in koliko prenese papir. Otrok naj vsak list z vajo izkoristi, koliko je le mogoče. Če želi, naj po koncu vaje list pobarva, kaj doriše, pobarva posamezne dele.

ČAS IZVAJANJ VAJ: Vaje delamo približno 10–15 minut, priporočamo le eno vajo na dan, tri do štirikrat na teden.

PISALA:

Uporabljamo dovolj debela pisala ali pisala z nastavkom, da jih lahko otrok ustrezno in dovolj trdno prime.

Primerna so vsa pisala, ki dovolj drsijo in puščajo jasno sled (mehki svinčniki in barvice, flomastri, voščenke ipd).

Odsvetujemo kemične in trde svinčnike.

Uporaba **čopičev** veliko doprinese k razvoju kvalitete črt, spretnosti rokovanja s pisalom ter vidno gibalni koordinaciji. Pri uporabi čopičev v okviru grafomotoričnega urjenja bodimo previdni, da jih ne uporabimo prehitro in otroku ne omogočimo doživljanja zadovoljstva ob izdelku, kar bil lahko slabo vplivalo na motivacijo za nadaljnje urjenje.

Nastavki za pisala: Otroku lahko olajšamo prijem pisala z različnimi nastavki. Na tržišču se dobi veliko pisal, ki so debelejša in imajo na zadebeljenem delu tudi ustrezne vdolbine za prstke. Enako funkcijo kot taka prilagojena pisal imajo tudi različni nastavki: otroka učijo ustrezne drže in mu omogočajo dovolj trden prijem pisala, kar omogoča bolj suvereno, koordinirano in natančno usmerjenje gibanja pisala po površini.

Nastavki za pisala otrokom olajšajo prijem pisala.

Različni nastavki so na voljo na spletni strani Društva Bravo – Društva za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.

GRAFIČNI ELEMENTI:

- krog in kroženje

- črte:

vodoravne, navpične

poševne

lomljene ritmične črte

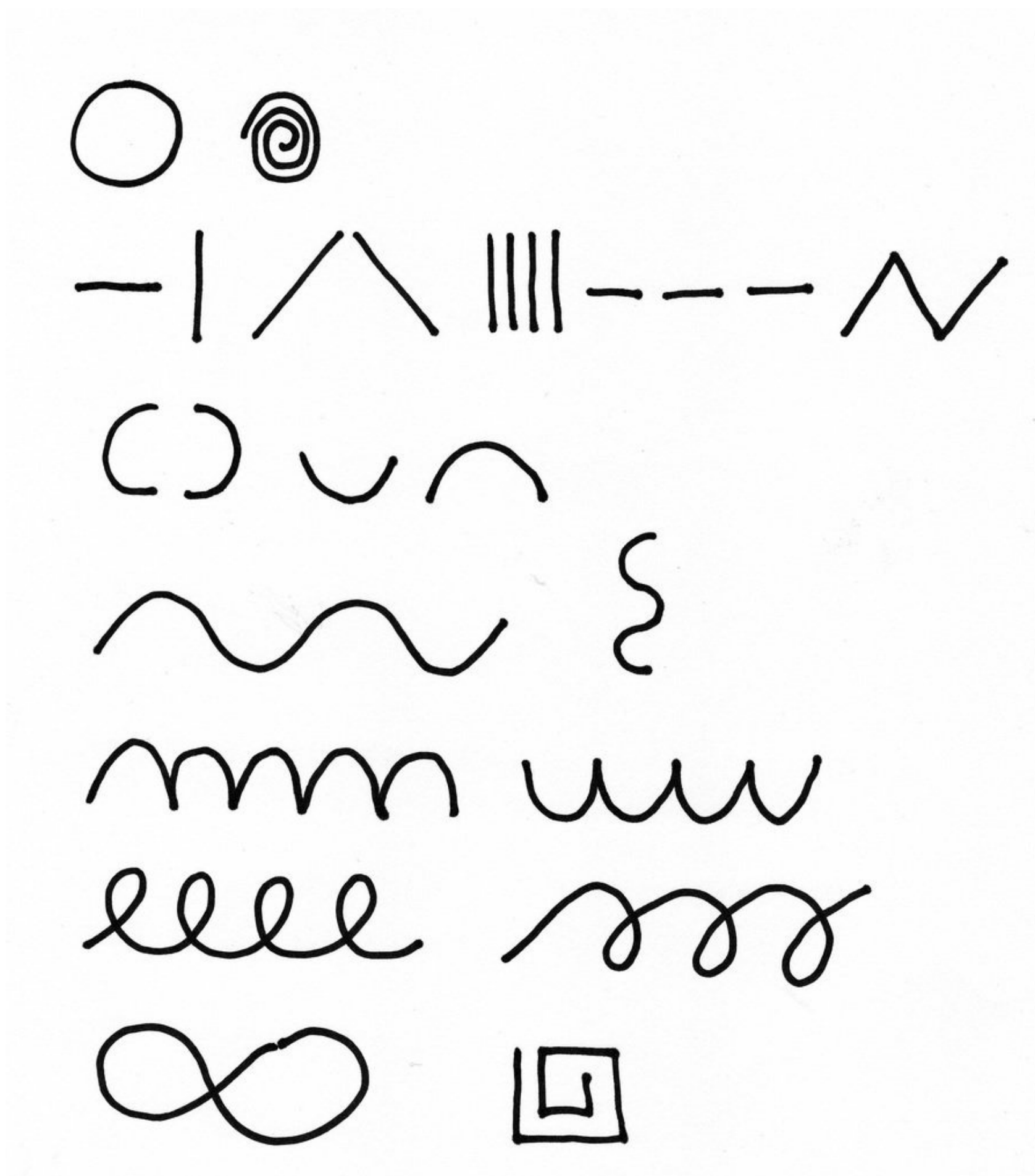
polkrog – ležeč, pokončen

vijuga

loki – zgornji in spodnji

zanke

drugi elementi

Primeri grafičnih elementov

NE SPREGLEJ NOVEGA PORTALA:

KLIKNI NA POVEZAVO ALI SLIKO:

WWW.MOJ-VRTEC.SI

PORTAL MOJ VRTEC JE USTVARJEN ZA STROKOVNE DELAVCE V VRTCIH, KI:

- **vsak dan delate s predšolskimi otroki** in preko različnih načrtovanih ali spontanih dejavnosti razvijate njihove potenciale,
- iščete **inovativne in preizkušene ideje ter gradiva za delo z otroki** in hkrati želite v svoji poklicni praksi uporabiti nove oblike dela,
- iščete **nove in učinkovite rešitve najboljših slovenskih pedagoških strokovnjakov in praktikov**, ki so usklajene s Kurikulom za vrtce.

WWW.MOJ-VRTEC.SI